

Onderzoek landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming*

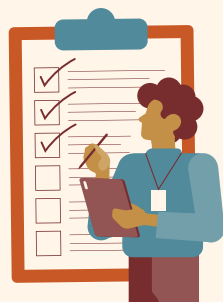
Infosheet - Update december 2025**

Soort onderzoek

Actie onderzoek

Interviews met professionals
Participerende observaties
Dossieronderzoek
Cliëntreizen

Cohortonderzoek

Vragenlijsten over effecten geboden hulp aan volwassenen en kinderen

Leer-reflectiesessies

Met uitvoerend-, beleids- en management-professionals

Opbrengsten

- Inzichten in ervaringen gezinnen, huishoudens en professionals
- Effecten geboden hulp
- Inspiratie en lessen hieruit voor de verdere doorontwikkeling

Doel onderzoek

In 2021 is het landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming van start gegaan (zie onderstaand kader). Vanaf eind 2021 zijn de eerste proeftuinen gestart, anderen volgden in 2022 en begin 2023. Het onderzoek richt zich op de vraag of deze vernieuwende werkwijze leidt tot betere ervaringen en effecten van de geboden hulp bij de betrokkenen gezinnen en huishoudens: Voelen gezinnen zich gehoord en gesteund? Stopt het geweld? Verbetert de veiligheid? Is er aandacht voor herstel? En voelen gezinnen en huishoudens zich weerbaarder voor de toekomst?

Looptijd onderzoek tot eind 2026

Over het landelijke programma

[Bekijk video](#) ▶

Via tien verschillende proeftuinen wordt gewerkt aan het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Het doel is om kinderen, gezinnen en huishoudens tijdig passende hulp, ondersteuning en bescherming te bieden met een systeemgerichte, transparante, eenvoudige en lerende aanpak. Daarbij staat tijdige, samenhangende hulp centraal, met vroegtijdige interventie en één vast contactpersoon. De uitkomsten worden benut om tot een advies te komen voor de toekomstige inrichting van het landelijk stelsel van kind- en gezinsbescherming.

Pijlers

Gezinsgericht

Het gezin staat centraal, met één aanspreekpunt en integrale ondersteuning op alle leefgebieden.

Eenvoudig

Toegankelijke, overzichtelijke hulp dichtbij, met zo min mogelijk betrokken professionals.

Rechtsbeschermend en transparant

Heldere werkwijze, met respect voor de rechten van kind en gezin en zorgvuldige, toetsbare besluitvorming.

Lerend

Continu leren en verbeteren op basis van ervaringen van gezinnen en professionals.

*Veel proeftuinen richten zich ook op huishoudens zonder kinderen; ook deze groep is meegenomen in het onderzoek.

**Deze factsheet is gebaseerd op een QuickScan van documenten, interviews met proeftuinteams en landelijke monitorgegevens van het laatste kwartaal 2025. Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Specifieke aandachtsgebieden in de proeftuinen

Naast de algemene vraagstukken van het Toekomstscenario, richten enkele proeftuinen zich ook op aanvullende aandachtsgebieden zoals:

- Aansluiting volwassenenzorg
- Verbinding zorg en veiligheid/strafrecht (bijv. samenwerking ZVH en MDA++)
- Netwerkdossiervoering

Onderdelen van het onderzoek

Experimenteren en beproeven Wat werkt er in de proeftuin?

Klantreizen Wat zijn de ervaringen van de gezinnen en huishoudens in de Proeftuin?

Verklarende analyse Hoe komt een gedeelde analyse van de problemen tot stand?

Dagboekstudie Hoe gaan jongeren om met nare gebeurtenissen?

Cohortstudie Wat is het resultaat van de inzet van de hulp op lange termijn?

Ervaringsdeskundige Hoe wordt deze ingezet en wat is de meerwaarde?

Coaching In hoeverre biedt het handelingskader voldoende handvatten om in de praktijk mee te werken?

Juridische interventies Een onderzoek naar systeemgerichte juridische interventies ter bescherming van volwassenen en kinderen.

Effectencalculator Dat meet maatschappelijke rendement van de toekomstscenario's

Waar staan de proeftuinen eind 2025?*

...en wat zijn de doelen voor 2026?

Positionering en Structuur

De proeftuinen verschillen sterk in hoe zij zijn ingericht. In 2025 zien we in verschillende regio's aanzet tot doorontwikkelingen van bestaande structuren, zoals advies- en consultteams of teams met gecombineerde bevoegdheden. Deze veranderingen zijn bedoeld om regie, samenwerking en expertise beter te borgen binnen het regionale stelsel.

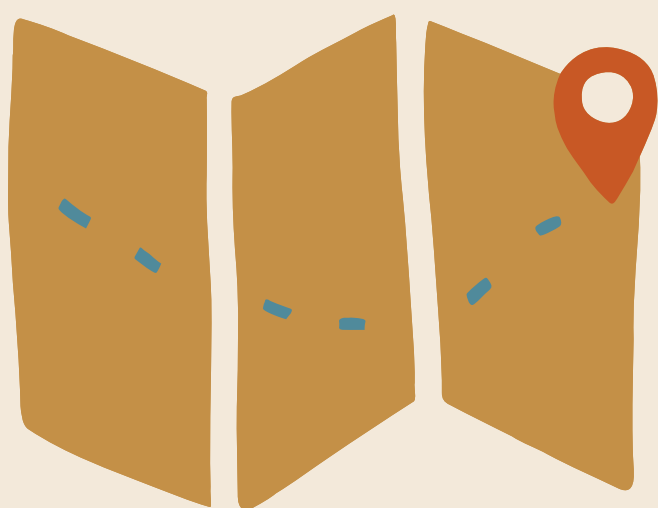
Doelstelling 2026

- Borging van nieuwe structuren: advies- en consultteams, netwerkmodellen en gebiedsteams volledig operationeel maken.
- Duidelijke positionering: proeftuinen willen een herkenbare rol hebben in het regionale stelsel, inclusief afspraken over regie en bevoegdheden.

*Het gaat hier om de rode lijnen, per proeftuin kan het afwijken.

Instroomroutes

Gezinnen en huishoudens stromen in via lokale teams. In sommige regio's verloopt instroom ook via Veilig Thuis (VT), vaak na afstemming met het lokale team. Daarnaast kennen enkele proeftuinen instroom via regieteams of specifieke overlegstructuren (bijv. JBT of afstemmingsoverleg).

Doelstelling 2026

- Uniforme instroomprocedure: één duidelijke ingang per regio (bijv. via advies- en consult-team of instroom- en expertise-overleg)
- Heldere regieafspraken: vastleggen wie verantwoordelijk is voor regie bij instroom en hoe overdracht plaatsvindt.
- Concretisering van criteria voor inzet en regie van proeftuin en afspraken over uitstroom.
- Gezamenlijke intake: alle relevante partners (lokale teams, GI, VT) nemen deel aan het eerste gesprek om escalatie te voorkomen.

Lerende Cultuur en Professionalisering

In alle proeftuinen is het belang van een lerende cultuur en professionalisering sterk benadrukt. Zo worden er regelmatig procesevaluatie in casussen gedaan en reflectiesessies en leersessies met ketenpartners georganiseerd om casussen te analyseren. Daarnaast wordt breed ingezet in Top-3 training en scholing in verklarende analyse en systemisch werken.

Doelstelling 2026

- Complexiteit van casuïstiek: veiligheidsvraagstukken (intiem terreur, complexe scheiding) vragen om specialistische kennis en tijd.
- Expertise ontwikkeling: verdiepende trainingen.
- Meer balans vinden tussen gezinsgericht werken en veiligheid.

Methodieken en Instrumenten

Bij de meeste proeftuinen vormt de Top-3 een belangrijk uitgangspunt, maar de toepassing verschilt sterk per regio. In 2025 is er meer aandacht gekomen voor het combineren van methodieken en het ontwikkelen van digitale ondersteuning. Naast Top-3 wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de Verklarende Analyse (VA) en gezinsprofielen om complexe situaties beter te duiden.

Doelstelling 2026

- Integratie van methodieken: Top-3, VA en lokale formats combineren tot één werkbaar format om dit systemisch in te kunnen zetten.
- Digitale ondersteuning: Apps en tools gebruiken voor gezamenlijke plannen en informatie-uitwisseling.
- Basisvaardigheden en specialistische kennis: heldere afspraken over wat elke professional moet beheersen en waar specialistische expertise wordt ingezet.

Ervaringsdeskundigheid

Proeftuinen maken op verschillende manieren ruimte voor ervaringsdeskundigheid, maar de mate van structurele borging verschilt sterk per regio. In sommige proeftuinen is de positie duidelijker, via een pool van professionals met ervaringskennis of deelname aan casuïstiek overleggen. Andere regio's hebben nog geen vaste werkwijze en zijn bezig met het ontwikkelen van een structurele plek voor ervaringsdeskundigheid. In enkele regio's is de inzet nog nauwelijks uitgewerkt.

Doelstelling 2026

- Structurele borging van ervaringsdeskundigheid in proeftuinteams.
- Actieve inzet bij casuïstiek en MDO's.
- Drempels verlagen voor professionals om met ervaringsdeskundigen samen te werken en duidelijke rolafspraken maken.

Teamsamenstelling

De kern van de proeftuinen bestaat overal uit lokale teams en professionals met expertise op veiligheid, zoals Veilig Thuis (VT) en gecertificeerde instellingen (GI). Daarnaast zijn er grote verschillen in hoe teams verder zijn ingericht. Vaak aanwezig, maar niet overal structureel:

- Procesregisseur
- Gedragswetenschapper
- Raad voor de Kinderbescherming
- GGZ-partners, zoals SPV
- Vrouwenopvang
- Ervaringsdeskundige

Daarnaast is er een flexibele schil van netwerkpartners.

Doelstelling 2026

- Structurele vertegenwoordiging van alle kernpartners (lokale teams, VT, GI en soms de Raad) in elk overleg.
- Flexibele inzet van netwerkpartners op basis van casus (bijv. GGZ, Jeugdreclassering).

Samenwerking tussen lokale teams en regionale veiligheidsteams

In de proeftuinen heeft elk gezin één vaste contactpersoon vanuit het lokale team, aangevuld met expertise van de proeftuin waar nodig. De samenwerking is doorontwikkeld en kent verschillende vormen, afhankelijk van complexiteit en veiligheidsrisico. Daarbij zijn rollen verduidelijkt: lokale teams blijven het vaste aanspreekpunt, proeftuinen leveren expertise en borgen veiligheid. Capaciteit en organisatie verschillen blijven een aandachtspunt; daarom wordt geïnvesteerd in gezamenlijke trainingen en coaching.

Informatie uitwisseling: Het lokale team is meestal dossiervoerder, vooral bij vrijwillige trajecten. Beperkte dossierinzage voor proeftuinprofessionals wordt als knelpunt ervaren en kan leiden tot vertraging en risico op informatieverlies

Doelstelling 2026

- Versterken van gezamenlijke regie: duidelijke afspraken over wie welke rol heeft bij complexe casuïstiek, inclusief overdrachtsmomenten.
- Lerend stelsel: intervisie en gezamenlijke reflectiesessies structureel inbedden om samenwerking en kwaliteit te borgen

Doel & pijlers: Waar staan we nu?

Veiligheid

Binnen de proeftuinen staat veiligheid centraal. Regio's werken aan vroegsignalering, gedeelde veiligheidsbeelden en versterking van professionele handelingsruimte. Er wordt geëxperimenteerd met verklarende analyses, gezinsprofielen, de inzet van gedragswetenschappers en methodieken zoals Top-3. Samenwerking met Veilig Thuis, wijkagenten en veiligheidshuizen wordt versterkt. Tegelijkertijd is er aandacht voor het balanceren tussen gezinsgericht werken en veiligheid, het voorkomen van dubbel gebruik van instrumenten en het verbeteren van formele inbedding van veiligheidsstructuren.

Een proeftuin gebruikt **gezamenlijke verklarende analyse** (VA) in het kader van **relatiegericht werken** (Andries Baart). Een VA werkt alleen goed als er een basis van vertrouwen is. Relatiegericht werken creëert die basis: door echt contact te maken, luisteren en samen betekenis geven.

Gezinsgericht

De proeftuinen zetten sterk in op gezins- en systeemgericht werken. Gezinnen worden actief betrokken bij casusbesprekingen en verklarende analyses, vaak samen met het netwerk. Ervaringsdeskundigen, SPV'ers en systeemtherapeuten zijn structureel aanwezig. Er wordt geëxperimenteerd met nieuwe vormen van afstemming, zoals app-groepen met gezinnen. Uitdagingen liggen in het omgaan met spanningen bij gevoelige onderwerpen en het benutten van de VA door alle ketenpartners.

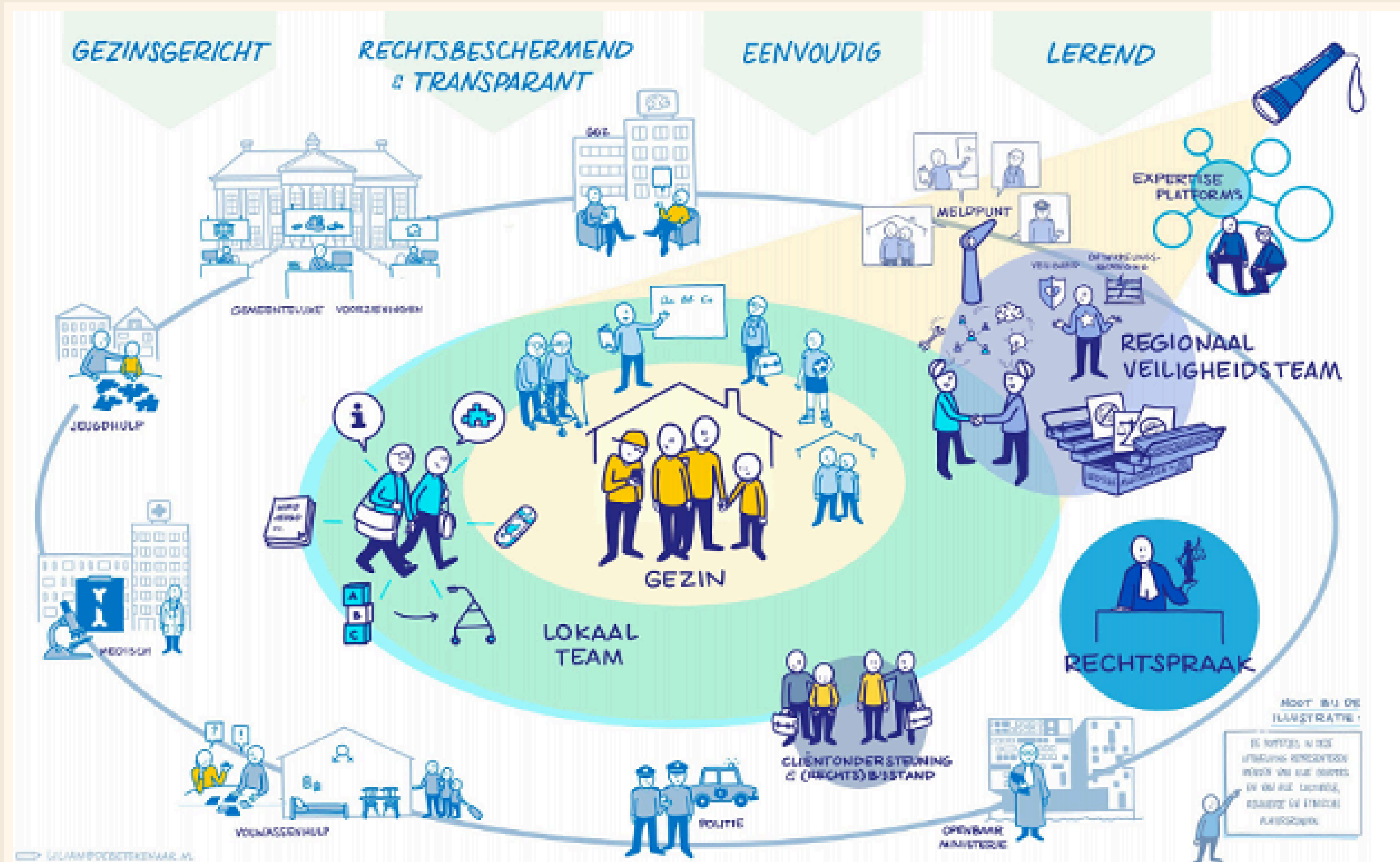
Eenvoudig

De proeftuinen streven naar minder bureaucratie, korte lijnen en duidelijke rolverdeling. Door fysiek samen te werken in de wijk en vaste teams met kernpartners in te zetten, wordt sneller geschakeld en ontstaat meer overzicht. Instrumenten zoals gezamenlijke aanmeldformulieren, gedeelde formats en netwerkapplicaties ondersteunen dit, al blijft de administratieve last door wettelijke verplichtingen een uitdaging. Eenvoud vraagt niet alleen om structuur, maar ook om vertrouwen, cultuurverandering en ruimte voor maatwerk buiten bestaande systemen.

In **een andere proeftuin** zorgt de RVT ervoor dat het Buurtteam het vaste aanspreekpunt blijft voor gezinnen, ook wanneer juridische stappen nodig zijn. Dit voorkomt dat gezinnen steeds nieuwe gezichten zien, maakt het proces minder belastend.

Rechtsbeschermend & transparant

De proeftuinen zetten in op heldere besluitvorming samen met gezinnen, onder andere via gezamenlijke verklarende analyses. Transparantie wordt versterkt door duidelijke rolverdeling, open communicatie over vrijwillige en gedwongen trajecten, en het gebruik van systemen om de privacy te waarborgen. Hoewel sommige regio's hun werkwijze als voldoende ervaren, wordt elders gewerkt aan gezinsvriendelijkere processen en betere gegevensdeling. De ambitie is om gezinnen meer regie te geven, bijvoorbeeld via toegang tot digitale systemen en actieve betrokkenheid bij MDO's.

Lerende cyclus

Het Verwey-Jonker Instituut en het NJi organiseren regelmatig leersessies voor projectleiders van de proeftuinen van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Tijdens deze sessies worden op basis van opgehaalde thema's en interviews kennis, ervaringen en inzichten gedeeld om gezamenlijk te leren van successen en belemmeringen. Op verzoek van de proeftuinen worden daarnaast interactieve inspiratie-sessies georganiseerd. Het onderwerp wordt bepaald door de betreffende proeftuin en samen met de projectleider voorbereid, zodat uitvoerend professionals, teamleiders en bestuurders gezamenlijk kunnen reflecteren op praktijkervaringen, onderzoeksinzichten en methodische vernieuwingen.

Producten

[Download gesprekskaarten](#)

Van de leersessies worden gesprekskaarten gemaakt, inmiddels zijn er zes beschikbaar:

- **Vertragen en verdragen:** Omgaan met machteloosheid en onzekerheid in complexe gezinssituaties.
- **Gezamenlijke verklarende analyse:** Het ontwikkelen van een gedeeld verhaal over problematiek in gezinnen.
- **Samenwerken met sociale netwerken:** Methodieken en reflectie op wat werkt in langdurige samenwerking.
- **Veiligheid en onveiligheid:** Het duiden van diffuse begrippen en het bepalen van regie en timing van interventies.
- **Duurzaam samenwerken met gezinsleden:** Hoe lukt het om langdurig en betekenisvol samen te werken met gezinnen?
- **Jeugdbeschermingsmaatregelen** in de proeftuin

Waar staat de proeftuin in **Zaanstreek-Waterland** voor?

Locatie: De proeftuin bevindt zich in Zaanstad-Noord en de gemeente Waterland, er is een uitbreiding gepland naar de rest van Zaanstad met uitzondering van Zaanstad Oost en de gemeente Landsmeer.

Kenmerkend: een netwerkwerksamenwerking tussen meer dan 100 professionals: expliciete keuze om alle betrokken organisaties samen te brengen en samen te leren en ontwikkelen

Doelen 2026: Volledig implementeren visie Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid en TOP-3, ingebruikname netwerkapplicatie, opstellen DPIA, werkwijze THV laten landen in proeftuin, jeugdreclassering toevoegen aan proeftuin, leren hoe werkwijze uitgebreid kan worden naar andere postcodegebieden.

Waar staat de proeftuin in **Amsterdam** voor?

Locatie: De proeftuingebieden zijn Amsterdam Oud-Noord en Uithoorn.

Kenmerkend: In Amsterdam bestaat de proeftuin Blijvend Veilig niet meer, maar in de twee gebieden wordt gewerkt volgens het handelingskader. Bv. de teams van JBRA werken vanuit het handelingskader (niet voor de volledige doelgroep (0-100)).

Doelen 2026: In de hele regio Amsterdam-Amstelland wordt gewerkt aan een langdurig plan voor het uitrollen van het 'nieuwe werken'. Zo wordt gebiedsgericht, organisatie- en domeinoverstijgend werken volgens een gedeeld handelingskader met TOP-3 en bijpassende overlegstructuur geïmplementeerd. In de proeftuingebieden verdiepen ze het 'nieuwe werken' door samenwerking tussen professionals verder te beproeven en bv. uit te zoeken welke expertise op welke schaal toegevoegd kan worden.

Waar staat de proeftuin in **Haaglanden** voor?

Locatie: De proeftuin bevindt zich in Den Haag, Delft en Westland. De locaties zijn ongewijzigd.

Kenmerkend: Heldere rolverdeling tussen de proeftuin en het lokaal veld; de proeftuin voert de verklarende analyse uit en het lokaal veld doet de zorgcoördinatie. De verklarende analyse focust op het inzichtelijk maken van onderliggende patronen gezamenlijk met het gezin.

Doelen 2026: Werken aan duurzame ketenverkorting; investeren in professionele ontwikkeling en werkplezier; beweging in de regio verduurzamen.

Waar staat de proeftuinen in de regio **Rotterdam-Rijnmond** voor?

Locatie: De proeftuinen bevinden zich in drie gemeentes in de regio Rotterdam-Rijnmond. Steeds meer gemeenten nemen onderdelen van de Proeftuin over.

Kenmerkend: De inzet van ervaringsdeskundigen, die zijn structureel en vroeg in het proces betrokken. Focus op casusregie en integrale verklarende analyse.

Doelen 2026: Verbreding van 'het nieuwe uniforme werkproces' in de regio. Het Regionaal Veiligheidsteam krijgt steeds meer vorm in overeenstemming met de landelijke ontwikkelrichting. LT sluit aan met eigen casuïstiek, maar blijft casusregie voeren.

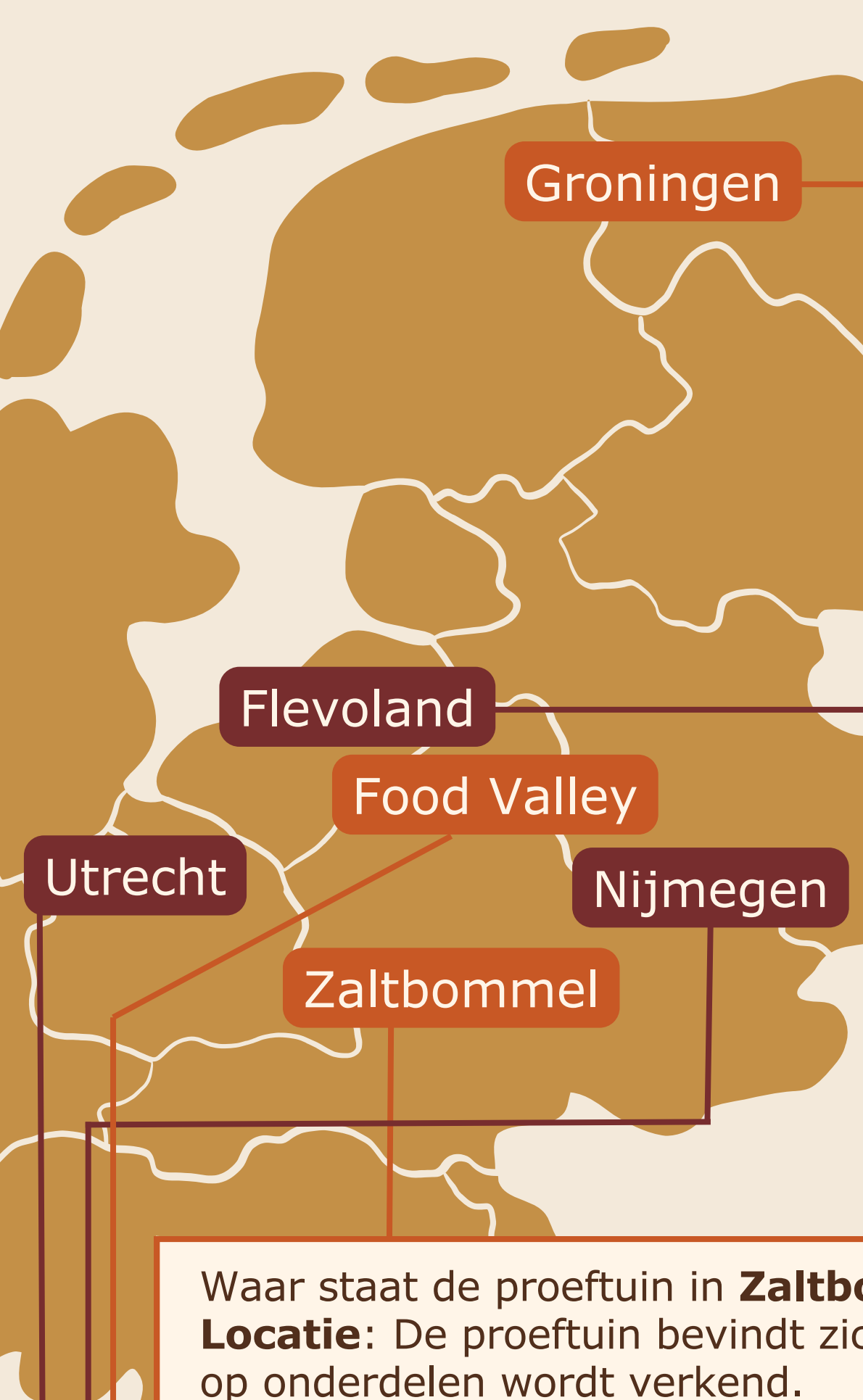
Waar staat de proeftuin in **Hart van Brabant** voor?

Locatie: De proeftuin bevindt zich in de regio Hart van Brabant, gemeente Tilburg en Waalwijk. In 2025 is uitgebreid naar ABG-gemeenten (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen) en Dongen. Er worden met 4 gemeenten gesprekken gevoerd om de mogelijkheden van verdere uitbreiding te onderzoeken.

Kenmerkend: Binnen de proeftuin staat netwerksamenwerking centraal. De nadruk ligt op relatiegericht werken, aansluiten bij het gezin, een gedeelde VA en het benutten van de gezinsprofielen.

Doelen 2026: Versterken van gezamenlijke regie en duidelijkheid in aanmeld- en weging-proces; bredere toepassing van gezinsprofielen.

Waar staat de proeftuin in **Groningen** voor?

Locatie: De proeftuin bevindt zich in gemeente Westerwolde, Westerkwartier en Groningen met als doel provinciale uitrol.

Kenmerkend: Gezinsgerichte aanpak met één vast gezicht vanuit het lokale team; netwerk van professionals dat expertise toevoegt waar nodig; actieve inzet van ervaringsdeskundigheid.

Doelen 2026: Uitrol naar provincie-brede implementatie, borging van integrale samenwerking en versterken van gezamenlijke besluitvorming en transparante procedures.

Waar staat de proeftuin in **Flevoland** voor?

Locatie: De proeftuin bevond zich in Almere en Dronten. Vanaf 2026 is het veiligheidsteam nog in twee wijken in Almere actief.

Kenmerkend: Gezinsgericht werken blijft het uitgangspunt, met een lerende aanpak via procesevaluaties in samenwerking met de Flevo Academie; actief bezig met procesevaluaties in alle casussen.

Doelen 2026: Het veiligheidsteam wil graag doorontwikkelen en regionaal een consult- en adviesfunctie gaan inrichten zodat vroegtijdig meegedacht kan worden, waardoor breed aan de ontwikkelopdracht van Toekomstscenario gewerkt wordt.

Waar staat de proeftuin in **Zaltbommel*** voor?

Locatie: De proeftuin bevindt zich in gemeente Zaltbommel, een bredere regionale samenwerking op onderdelen wordt verkend.

Kenmerkend: Focus op procesregie en versterking van lokale teams, met korte lijnen en inzet van ervaringsdeskundigen en brede expertise, ook bij volwassenenproblematiek.

Doelen 2026: Gezamenlijke visie op veiligheid ontwikkelen met duidelijke taakverdeling en methodiek doorontwikkelen samen met gezin, netwerk en betrokkenen.

Waar staat de proeftuin in **Food Valley** voor?

Locatie: De proeftuin Food Valley bestaat uit twee delen: het Utrechtse deel en het Gelderse deel. Het Gelderse deel is eind 2025 tijdelijk gestopt, maar is voornemens een doorstart te maken in 2026.

Kenmerkend: Ouders en jongeren, vanaf 12 jaar, sluiten in principe standaard aan bij overleggen. Er is sterke samenwerking met het lokale team en andere netwerkpartners

Doelen 2026: De VA en Top 3 eerder in het traject inzetten vóór betrokkenheid RVT en duidelijker rolverdeling tussen lokale team en RVT.

Waar staat de proeftuin in **Nijmegen** voor?

Locatie: De proeftuin is gestart in Nijmegen Dukenburg en sinds dit jaar uitgebreid naar Hatert-Zuid en Centrum en Oost.

Kenmerkend: Wijkgerichte aanpak met sterke samenwerking binnen regieteams; nadruk op vroegsignalering van complexe problematiek zoals femicide.

Doelen 2026: Integratie van regieteams en Samen Verder; uitbreiding naar 2 andere gebieden en gemeenten in de regio, borging van korte lijnen en teamgevoel in meerdere wijken; versterken van leer- en ontwikkelcultuur, verbeteren van de samenwerking tussen straf en zorg en structurele inzet van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid.

Waar staat de proeftuin in **Utrecht** voor?

Locatie: De proeftuin is actief in Leidsche Rijn en Overvecht. Sinds 2025 vormen de teams één EVU-team, met professionals gekoppeld aan gezinnen per wijk.

Kenmerkend: Brede samenwerking met buurtteams Jeugd & Gezin en Sociaal en specialistische partners. Via instroomoverleg wordt gezamenlijk bepaald welke aanpak passend is en wordt samen gestart. Er is een dagelijkse bereikbaarheidsdienst voor anonieme consultatie. De proeftuin werkt lerend (o.a. Top 3 en netwerklernen) en vervult een brugfunctie richting buurtteams.

Doelen 2026: Verbreding van werkzame elementen uit de proeftuin naar de rest van de stad o.a d.m.v. een instroomoverleg zoals hierboven beschreven met andere stadsdelen, netwerk leren in de wijken in de stad Utrecht en aanpassen van SAVE-methodiek met items uit Top 3; doorontwikkelen geïntegreerd onderzoek VT/RvdK, testen van gecombineerde GI- en VT-bevoegdheden in 2026.

*Zaltbommel wordt sinds 2025 niet meer gefinancierd door het landelijk programma